

Министарство просвете Републике Србије
Програм реформе средњег стручног образовања

Јединица за имплементацију Програма
Отона Жупанчича 30, 11000 Београд
Тел./ Факс: 260 8181
E-mail: office@vetserbia.edu.yu
www.vetserbia.edu.yu

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

**ПРОГРАМ РЕФОРМЕ СРЕДЊЕГ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА – ФАЗА
II: ИЗГРАДЊА КАПАЦИТЕТА И ПОДРШКА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ**

**Други евалуативни извештај о раду 5 центара за
континуирано образовање одраслих
у Нишу, Бору, Крагујевцу, Новом Београду и Зрењанину**

Др Сибил Хилшер, Др Александра Пејатовић
10. новембар 2007.

Програм реформе средњег стручног образовања – фаза 2
Пројекат финансира Европска унија преко Европске агенције за реконструкцију

Садржај

1. Кратак преглед	4
2. Приступ у другој евалуацији рада центара за континуирано образовање одраслих у Србији	6
3. Шта је постигнуто до сада?	7
3.1. Центри за континуирано образовање одраслих су сада одрживи7	
3.1.1 Рангирање центара	7
3.1.2 Додатне информације о понуди обука центара	10
3.2. Огледни статус центара за континуирано образовање одраслих12	
3.3. Редовне стручне школе имају користи од образовања одраслих13	
4. Који су следећи кораци?	14
4.1. Правни оквир за центре за континуирано образовање одраслих15	
4.1.1 Финансијска питања	15
4.1.2 Акредитација и сертификација	15
4.1.3 Институционализација огледног статуса	16
4.2. Свакодневно управљање и организација рада у центрима16	
4.2.1. Особље центара за континуирано образовање одраслих	17
4.2.2. Наставници	17
4.2.3. Интензивирање односа између центара за континуирано образовање одраслих и Министарства просвете	18
4.3. Оријентација према клијентима	18
4.3.1. Јачање социјалног партнерства	19
4.3.2. Припрема и праћење полазника током и након обука	19
4.4. Професионализација и диверзификација центара	20
4.4.1. Обезбеђивање посебног простора за образовање одраслих	21
4.4.2. Диверзификација	21
4.5.Покривеност центрима	21
4.5.1. Сарадња центара са средњим стручним школама	21
4.5.2. Оснивање три нова центра за континуирано образовање	22
5. Правци даљег развоја обука за одрасле	22
5.1. Како помоћи постојећим центрима да успешно управљају променама	23
5.1.1. Организациони развој	23
5.1.2. Развој капацитета	24
5.1.3. Осигурање квалитета	24
5.1.4. Помоћ при успостављању бољег окружења за учење	24
5.2. Успостављање три додатна центра за континуирано образовање	25

Анекси

Анекс 1: Листа учесника у евалуацији

Анекс 2: Преглед активности центара за континуирано образовање одраслих у периоду март 2006 – октобар 2007.

Анекс 3: Процене појединих аспеката обука од стране полазника

Анекс 4: Видео запис из Бора

1. Кратак преглед

„Сада свирамо рапсодију!” (Директор Центра за континуирано образовање одраслих, Зрењанин)

Циљ друге евалуације рада центара за континуирано образовање одраслих у Србији био је да се утврди колики је напредак постигнут од марта 2006. када је обављена прва евалуација. Други циљ био је давање препорука за даљу подршку центрима на основу прикупљених података.

Резултати су изненађујуће добри, судећи по утисцима свих учесника. Сви наши партнери су били јако поносни на постигнуте резултате током друге евалуације, сви су се сложили да је постигнут огроман напредак и да ће од сада центри бити у стању да функционишу, са или без подршке. То значи да је главни циљ подршке центрима за континуирано образовање одраслих у Србији - *учинити ове центре одрживим* – постигнут. На пример, директор центра у Зрењанину је рекао следеће:

„У марту 2006. године, центри за континуирано образовање одраслих нису још били у стању да продају обуке предузећима. Сада је ситуација потпуно другачија. Број учесника порастао је са 153 у марту 2006. на 1478 у новембру 2007. Репутација центара се поправила тако да сада предузећа долазе и траже обуке за одрасле. Центри су постали главни партнер у реализацији стручних обука за незапослене. Филијале Националне службе за запошљавање у свих 5 региона превасходно сарађују са центрима за континуирано образовање одраслих када су у питању обуке за незапослене. Штавише, центри су постали важни партнери и на другим пројектима. На пример, представник Центра за транзицију у Бору је рекао како не би било могуће постићи циљеве пројекта који је финансирала Светска банка да ови центри нису били у функцији. То значи да је постигнута синергија кроз сарадњу центара за континуирано образовање одраслих и других пројеката.

Полазници обука сложили су се путем анонимне анкете да је обука била драгоцену. Већина је показала интересовање за даљу обуку и чак вољу да појединачно плате обуке. Изгубили су страх од даљег образовања и чак преузели већу иницијативу. Не постоје систематски организовани подаци који се односе на праћење полазника након обука, али тамо где овакви подаци постоје показало се да су резултати полазника обука бољи од очекиваних. На пример, на Новом Београду, 37% полазника обука намењених технолошким вишковима у војсци (финансираних од стране Министарства одбране) пронашло је посао или је започело програм самозапошљавања након обуке. Други учесници такође имају корист од обуке. Један полазник из Центра за континуирано образовање одраслих у Нишу рекао је да није нашао посао након прве обуке, али да је схватио да може да учи и да је у стању да научи оно што му је потребно. Пошто није био у могућности да се одмах запосли на месту за које је обучен, кренуо је на другу обуку и потом се запослио у једној телевизијској станици.

Наставници у центрима су све заинтересованији за образовање одраслих и многи волонтерски држе обуке. Од када су се наставници укључили у обуке за одрасле, и редовно стручно образовање је такође унапређено. Са једне стране, наставници су све заинтересованији за свој посао, почели су да примењују активније наставне методе и израђују сопствене наставне материјале што је вештина коју такође примењују у редовној настави у стручним школама. Са друге стране, приход од обука одраслих углавном се улаже у опрему или реконструкцију центара што је од користи и редовним ђацима.

Напредак је остварен и на државном нивоу од када су поменути центри добили огледни статус. Иако систем акредитације и сертификације још не постоји када је образовање одраслих у питању, неке обуке су акредитоване у оквиру других пројеката. Штавише, центри за континуирано образовање одраслих почињу да се баве обукама које су сертификоване на нивоу Европске уније, на тај начин што, на пример, добијају акредитацију за Европску лиценцу за пословне компетенције (ЕСВЛ) или путем сарадње са акредитованим институцијама. Када је реч о сарадњи са предузећима, искуство говори да су сертификати које дају центри често довољни, јер су предузећа пре свега

заинтересована да својим радницима обезбеде стицање вештина. Многа предузећа су веома заинтересована за обуке направљене по њиховој мери и конкретно за њихове потребе. Ове обуке су веома практичне и теоријски део је често сведен на неопходни минимум (код многих обука тај однос је 20% теорије и 80% праксе). Модули и наставни материјали су осмишљени у сарадњи са предузећима. Искусни представници предузећа држе практичну обуку.

Овај развојни процес одвијао се веома брзо и центри сада имају потребу да достигну професионални ниво. На националном нивоу то значи да особље које је укључено у рад са одраслима још није озваничено. Тренутна позиција интерних и екстерних носилаца промена није дефинисана. У Центру за континуирано образовање одраслих на Новом Београду постоји координатор за образовање одраслих, али такав координатор не постоји у другим центрима. Један број финансијских питања попут исплате наставника или плаћања обука од стране појединаца још није решен. На нивоу центара за континуирано образовање одраслих достизање професионалног нивоа подразумева реорганизацију рада и самог процеса обуке. Још увек постоји недоумица како поделити посао између редовног стручног образовања и образовања одраслих, а организација и менаџмент образовања одраслих још увек нису у потпуности установљени. С обзиром на све већи остварен приход било би добро определити се за особу која ће бити задужена за доношење одлука о начину на који ће ови ресурси бити искоришћени. Тренутно, посао обавља неколико људи који углавном раде волонтерски што није одрживо решење. Према речима екстерног носиоца промена у Крагујевцу, рад центара за континуирано образовање одраслих изгледа овако:

„Учимо на грешкама.” (Екстерни носилац промена из Центра за континуирано образовање одраслих у Крагујевцу)

Веома је важно решити ова питања јер је потражања обука велика. Све док управљање центрима не буде на виском професионалном нивоу, активности центара биће ограничене. Стога предлажемо следеће:

На нивоу државе

- Решавање финансијских питања (нпр. плате наставника и сва друга питања везана за плате, плаћање обука од стране појединаца, нова радна места у центрима)
- Усвајање Акционог плана за имплементацију Стратегије разоја образовања одраслих
- Сарадња центара са другим партнерима, нпр. другим стручним школама
- Јачање социјалног партнерства (организовати партнерске савете на Новом Београду и у Крагујевцу)
- Ојачати сарадњу између центара за континуирано образовање одраслих и Министарства просвете, нпр. пружити подршку процесу институционализације центара
- Успоставити систем акредитације обука заступљених у центрима и лиценцирања предавача у области образовања одраслих

На регионалном нивоу

- Организациони развој ради реструктурирања центара
- Изградња капацитета (углавном управљачких капацитета у центрима)

Све у свему, могли бисмо да закључимо да почетак обећава. Следећи корак је професионализација центара. Сматрамо да ће у некој фази бити неопходно проширити активности центара на два начина: укључивањем партнера попут стручних школа како би се повећао број обука и боље одговорило на потребе, као и изградњом три нова центра у регионима у којима ови центри још не постоје како би се створила могућност за образовање одраслих у свим деловима Србије.

2. Приступ у оквиру друге евалуације центара за континуирано образовање одрслих у Србији

Тим

Евалуацију је спровео тим стручњака како би се испоштовао принцип «четворо очију» и како би била заступљена и мишљења са стране и мишљења унутар система. Чланови тима су били:

- Др Сибил Хилшер, међународни стручњак за управљање школским/регионалним центрима за континуирано образовање одраслих
- Др Александра Пејатовић, локални стручњак за управљање школским/регионалним центрима за континуирано образовање одраслих

Посете центрима за континуирано образовање одраслих и састанци

Датум	Време	Центар за континуирано образовање одраслих
30.10.2007	12.00 – 12.30	Миомир Деспотовић, Филозофски факултет, Катедра за педагогију и андрагогију, Универзитет у Београду
31.10.2007	10.00 – 16.00	Ниш
02.11.2007	10.00 – 17.00	Крагујевац
05.11.2007	11.00 – 16.00	Бор
06.11.2007	15.00 – 21.30	Зрењанин
07.11.2007	09.00 – 10.30	Богољуб Лазаревић и Мирјана Милановић, Министарство просвете, Београд
07.11.2007	12.00 – 16.30	Нови Београд

Партнери током евалуације

Главни партнери на државном нивоу били су Министарство просвете и Катедра за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду. На регионалном нивоу, наши партнери су били следећи (види анекс 1 за потпуну листу учесника):

1. Представници центара (директор и заменик, интерни и екстерни носилац промена и остали укључени у рад центара)
2. Представници социјалних партнера (компанија која запошљава бивше полазнике обука у центрима)
3. Полазници (Ниш и Бор: полазници обука које су у току и бивши полазници; Зрењанин, Нови Београд и Крагујевац: бивши полазници)

Методe

У сваком центру коришћене су исте методе како би се добили упоредиви резултати: отворени и структурирани разговори са полазницима чије су се оцене бележиле на постерима.

3. Шта је постигнуто до сада?

3.1. Центри за континуирано образовање одраслих су сада одрживи

На пример, заменик директора центра у Нишу је рекао:

“Пробудили смо се као појединци и као институција”

3.1.1 Рангирање центара за континуирано образовање одраслих

1. Број обука

Ранг	Центар за континуирано образовање одраслих	Бр. продатих обука + обука за наставнике у марту 2006. ¹	Ранг	Центар за континуирано образовање одраслих	Бр. продатих обука за одрасле од марта 2006. ²
1.	Бор	3 + 9	1.	Ниш	21
2.	Нови Београд	1 + 5	2.	Бор	19
3.	Зрењанин	2 + 3	3.	Нови Београд	16
3..	Крагујевац	2 + 5	4.	Крагујевац	7
5.	Ниш	1 + 1	5.	Зрењанин	5
Укупно		9 + 23 = 32	Укупно		68

Све у свему, забележен је знатан пораст броја организованих обука. У марту 2006. већина организованих обука била је намењена наставницима у центрима, а обуке за одрасле су углавном биле део неких других пројеката. Оваква ситуација се променила. Обуке наставнике се и даље организују у центрима, али оне сада чине најмањи део обука (нису укључене у приказ за период од марта 2006). Центри су сада изашли на тржиште и продају своје обуке. Развој је био различит у пет центара због различитог привредног окружења.

Рангирање у претходној табели је, у неку руку, неадекватно јер је засновано на укупном броју обука остварених до сада. На пример, у Зрењанину ће се ускоро организовати велике обуке, што ће изменити постојећу слику, али ово рангирање у суштини показује да је некада најслабији центар из Ниша постао много успешнији. У суштини, може се рећи да су сви центри почели да функционишу.

2. Остварени приход

Ранг	Центар за континуирано образовање одраслих	Остварени приход у марту 2006. ³	Остварени приход у периоду од марта 2006. до октобра 2007.
1.	Нови Београд	/	81.250 Euros ⁴
2.	Зрењанин	/	68.608 Euros
3.	Бор	/	43.030 Euros
4.	Ниш	/	28.386 Euros
5.	Крагујевац	/	12.000 Euros
Укупно		/	233.274 Euros

¹ Други број се односи на обуке наставника организоване у центрима

² Нису укључене обуке наставника организоване у центрима

³ У марту 2006. центри су углавном добијали опрему за обуке

⁴ Већ је јасно да ће овај износ бити већи наредне године због прихода који се тренутно остварује преко Националне службе за запошљавање и Привредне коморе и услед нових добијених тендера. На пример, тендер за Градски секретаријат (обука лица од 15-25 година која су социјано угрожена попут Рома или лица која долазе неповољног социјалног окружења)

У Центру у Нишу, скренута је пажња на чињеницу да и поред тога што нису све активности Центра наплаћене и да иако немају јасан преглед оствареног прихода, никада нису морали да брину о томе да не уђу у минус.

Из ове табеле је јасно да је већ остварен знатан приход. У 2008. години биће остварен додатни приход. Ова табела такође показује још један аспект рангирања – центар који је остварио највећи приход јесте онај на Новом Београду, за њим следи центар у Зрењанину, а центар који је остварио најмањи приход јесте центар у Крагујевцу.

Број полазника и наставника укључених у обуке у периоду од марта 2006. до октобра 2007.

Ранг	Центар за континуирано образовање одраслих	Полазници	Наставници
1	Зрењанин	663	16
2	Ниш	414	40
3	Бор	183	45
4	Нови Београд	170	31
5	Крагујевац	48	17
Укупно		1478	149

Разлике у броју полазника углавном постоје због различите економске ситуације у којој се центри налазе. У Нишу и Новом Београду постоји довољан број предузећа која функционишу и која су заинтересована за обуке. Као што је већ наведено, у Нишу се сарадња углавном одвија кроз сарадњу са предузећима док су Центру на Новом Београду главни партнери Привредна комора Београда и Војска Републике Србије којој су намењене обуке, не само за полазнике из Београда, већ и за оне из других региона Србије. У Зрењанину и Бору економска ситуација је тежа, али су центри укључени у велике пројекте. Ситуација је компликована једино у Крагујевцу. Обуке за предузећа се организују, али је број полазника мали. Центар за континуирано образовање одраслих у Крагујевцу је учествовао на тендерима за пројекте, али до сада није имао успеха.

3. Преглед ранжираних центара за континуирано образовање одраслих

Ранг	Центар за континуирано образовање одраслих	Укупно (најмањи скор је 3, а највиши 15)	Рангирање према броју обука	Рангирање према оствареном приходу	Рангирање према броју полазника и наставника
1	Ниш	7	1	4	2
2	Зрењанин	8	5	2	1
2.	Нови Београд	8	3	1	4
2.	Бор	8	2	3	3
3.	Крагујевац	14	4	5	5

Све у свему, резултат друге евалуације који највише изненађује јесте да је центар који је био на 5. месту током прве евалуације у марту 2006. успео да се попне на прво место. Разлог овоме су напори особља Центра у Нишу које се заиста ангажовало, као и ситуација на тржишту рада у Нишу. Крагујевац далеко заостаје за осталим центрима када је друга евалуација у питању због тешке економске ситуације у којој су се нашли град и регион, али и услед недостатка већих пројеката.

3.1.2 Додатне информације о понуди обука центара за континуирано образовање одраслих

1. Ко финансира обуке?

Центар за континуирано образовање одраслих	Компаније	Национална служба за запошљавање	Пројекти	Привредна комора	Друге школе	Остало
Ниш	7	7	4	/	1	2
Крагујевац	2		1		1	3
Бор	1	5	12	/	1	/
Зрењанин	2		2	/	1	/
Нови Београд	/	7	/	9	/	/
Укупно	12	19	19	9	4	5

Општи подаци

Сада је ситуација знатно измењена. Пројекти више нису једини који финансирају обуке већ је и Национална служба за запошљавање постала подједнако важна. Обуке се финансирају из различитих извора. Компаније у све већем броју траже обуке – неке од њих траже обимне курсеве са великим бројем полазника и дана за обуку; Привредна комора, друге школе и остали извори такође траже и финансирају обуке. Све у свему, основа за понуду обука за одрасле је постала знатно боља, што чини центре за континуирано образовање одраслих одрживим.

Компаније

Горенаведена табела показује да се сарадња са компанијама умногоме побољшала. Овакву сарадњу остварују сви центри, осим Центра на Новом Београду. У овом Центру су објаснили да су толико заузети спровођењем обука за Националну службу за запошљавање и Привредну комору / Војску Србије да немају капацитете за више обука. Већина центара за континуирано образовање одраслих је већ постала толико позната да им више никакав маркетинг није потребан. Компаније саме долазе да траже обуке које су им потребне.

Национална служба за запошљавање

Филијале Националне службе за запошљавање су почеле интензивно да сарађују са Центрима за континуирано образовање одраслих на Новом Београду, у Бору и Нишу. У овим регионима су центри постали главни партнер за сарадњу када је реч о имплементацији стручних обука за одрасле.

Пројекти

Сви центри за континуирано образовање одраслих су укључени у пројекте – у неким пројектима су они главни партнери за образовање одраслих. У Транзиционим центру у Бору је речено да без помоћи Центра за континуирано образовање одраслих Бор током спровођења обуке за одрасле не би ни било могуће спровести пројекат Светске банке за

раднике који су постали технолошки вишак. У Центру за континуирано образовање одраслих у Зрењанину обуке се још увек углавном спроводе у оквиру пројеката који су и сами део неких већих пројеката. Центри су постали атрактивни партнери и сада други од њих траже сарадњу приликом конкурсања за тендере и имплементацију пројеката.

Привредна комора / Војска Србије

Привредна комора Београда и Војска Србије сарађују са Центром за континуирано образовање одраслих на Новом Београду са циљем да се обучи стотине бивших нижих официра (до сада их је, у Центру за континуирано образовање одраслих Нови Београд обучено 96). Ове обуке ће се највероватније наставити зато што постоји велики број бивших нижих официра којима је потребна преквалификација.

Школе

Центри за континуирано образовање одраслих још увек спроводе обуке за своје наставнике – углавном информатичке обуке и обуке из техника рада са одраслима, али покривају и друге теме. Друге школе су такође тражиле обуке за своје наставнике, до сада углавном из области рачунарства.

Остало

У Нишу је аутор софтвера у виду донације уступио ауторска права Центру за континуирано образовање одраслих у Нишу. У истом Центру реализоване су две обуке за које су сами полазници сносили трошкове. У Центру за континуирано образовање одраслих Крагујевац "Застава запошљавање и образовање " је финансирала три обуке.

Горенаведена табела не указује на велике разлике између курсева. Понекад имамо курсеве са само неколико учесника, нпр. број полазника за обуку за вариоце је ограничен бројем места за практичну обуку. Уопштено говорећи, обуке за рачунаре и енглески се нуде за бар дупло већи број полазника.

2. Места за обуку

Назив центра за континуирано образовање одраслих	Обука у центрима за континуирано образовање одраслих	Обука у компанији	Обука у партнерским институцијама
Ниш	8	5	4
Крагујевац	9	1	-
Бор	2	9	8
Зрењанин	8	3	6
Нови Београд	20	-	-
Укупно	47	18	18

Као што се види у горњој табели, обуке се углавном одвијају у центрима за континуирано образовање одраслих. Међутим, центри спроводе обуке које одговарају потребама компанија, али се дешава да центри немају неопходну опрему. У оваквим случајевима центри спроводе обуке или са партнерском институцијом или директно у компанији. Модуле развијају центри у тесној сарадњи са корисницима. Нагласак обуке је на вештинама које су потребне корисницима. Уобичајено је да обуке имају минимум теорије и максимум практичног рада. Практичан рад се одвија на веома прагматичан начин. Учесницима се најпре покаже шта треба да раде, затим они то раде заједно са особом која има искуства у датој области, затим се надгледа њихов рад и на крају самосталано раде.

Може се рећи да су центри за континуирано образовање одраслих толико добро утемељени да они сада заиста функционишу. Стекли су репутацију, представљају атрактивне партнере за сарадњу и укључују се у све више пројеката. Сарадња са компанијама се значајно повећала. У Нишу, нпр, запослени у Центру за континуирано образовање одраслих закључују: “Посао је сада кренуо, па тако нисмо у позицији да морамо да трчимо и покушавамо да пронађемо компаније. Сада компаније зову нас.”

3.2. Огледни статус центара за континуирано образовање одраслих

Одлуком Министарства просвете Републике Србије од септембра 2006. године, центри за континуирано образовање одраслих су добили верификацију за обављање следећих десет врста активности у области образовања одраслих:

1. Развој људских ресурса за организацију и имплементацију обука за одрасле
2. Рад на материјалима за обуке одраслих и њихова дистрибуција
3. Оцена вештина и знања стечених у оквиру програма за које је школа акредитована од стране релевантне институције
4. Имплементација следећих обука: специфична обука из верификованог подручја рада: страни језици, информационе технологије, основе пословне администрације, планирање пројеката, предузетништво
5. Анализа потреба за вештинама и анализа потреба за обукама
6. Развијање кратких програма обуке базираних на модуларном систему;
7. Каријерно саветовање и вођење (информисање, саветовање и обуке за активно тражење посла)
8. Промовисање континуираног образовања одраслих
9. Развој концепта социјалног партнерства
10. Директна организација и партнерска имплементација обука из других подручја рада

На основу добијене верификације, сви центри су обавили регистрацију у Трговинском суду за обављање проширене делатности која се односи на образовање одраслих, а обухвата верификацијом предвиђене активности. На овај начин је, с једне стране, извршено формално признавање центара за континуирано образовање одраслих, које на одређени начин представља акредитацију центара као институција. С друге стране, верификација је центрима, као институцијама, између осталог донела неопходну флексибилност за образовни рад са одраслима. О значају верификације за рад центара најбоље сведоче обуке које од септембра 2006. године центри почињу да реализују у знатно већем броју.

Почетком новембра 2007. године, на састанку одржаном у Министарству просвете Републике Србије, договорено је да центри Министарству поднесу иницијативу за покретање процедуре за оглед везан за обуке. На тај начин се отвара простор за акредитацију одређеног броја обука модуларног типа. То значи да би по завршетку овако акредитоване обуке полазници добијали сертификат признат на националном нивоу. Добијање огледног статуса у погледу обука представљало би свакако још један снажан ослонац за одрживост центара.

3.3. Редовне средње стручне школе имају користи од образовања одраслих

До сада су редовне средње стручне школе имале користи од активности које су се спроводиле за одрасле у смислу стицања боље репутације па све до боље опреме и бољих односа са компанијама. Испитаници су навели следеће користи:

- Већи углед средњих стручних школа
- Боља опрема
- Боље обучени наставници
- Боље мотивисани наставници

- Бољи наставни материјали
- Боља средина за учење
- Више практичног радног искуства за редовне ученике

У првој фази Програма, на самом почетку успостављања центара, било је јасно да у том периоду центри, поред подршке из Програма, користе ресурсе школе при којој су формиран, а који су у основи намењени раду са младима, доминантно редовном школском популацијом. Идеја је била да центри, када почну да остварују приход од обука са одраслима, почну и да „враћају свој дуг“, те на различите начине унапређују и ресурсе школе. Можемо да закључимо да се првобитна идеја већ у потпуности остварује.

С обзиром на то да су годинама уназад улагања у сређивање школских зграда, као и у набавку нове опреме била скромна, не чуди опредељеност свих центара да се прва зарађена средства улажу у реконструкцију и адаптацију школског простора и његово опремање, као и да се неретко обуке реализују уз компензацију у опреми и материјалу, који се користи (и) за редовну наставу. Поред првих скромнијих захвата и набавки, сви центри сада већ имају веома амбициозне планове у погледу унапређивања услова рада.

4. Који су следећи кораци?

Следећи кораци, предложени у наставку текста, засновани су на резултатима до којих се дошло током евалуације. Осим квантитативних података које смо сакупили, такође смо постављали и квалитативна питања. Једно од таквих питања је било: “Где ће бити центар за континуирано образовање одраслих кроз пет година?” Као увод за овај део желели бисмо да цитирамо директора Центра за континуирано образовање одраслих Зрењанин који има следећу визију:

“Пре две године смо били само школа. У марту 2006. смо постали и школа и центар; међутим, ускоро ће школа бити умрежена са осталим средњим стручним школама у региону и радиће на основу анализе тржишта рада. Модули ће бити написани, а Центар за континуирано образовање одраслих ће бити власник ових модула. Особље центара за континуирано образовање одраслих ће бити боље плаћено, а социјални партнери ће бити много укљученији. Обуке ће се реализовати у компанијама и партнерским школама са препознатљивим квалитетом, а центри за континуирано образовање одраслих ће наставити сарадњу у оквиру мреже. Центри за континуирано образовање одраслих ће бити вишегенерацијска и вишепрограмска институција. Они ће бити лидери у развоју људских ресурса у региону и имаће добро припремљен амбијент у коме раде задовољни и креативни људи који међусобно сарађују и имају добар однос са околином. Када се осврнемо на прошлост знамо да смо наикада мислили да је немогуће да се постигне све оно што смо до сада постигли. Гледајући сада у будућност мислимо да ништа није немогуће, а сада имамо и много бољу стартну позицију. Направили смо петогодишњи план, а реакција школског одбора је била да је план јако амбициозан и у почетку су сумњали у тај план. Али када су се осврнули на прошлост и када су видели да се постигло много више, тај план је прихваћен. Не допада нам се што се пројекат приводи крају зато што **за нас у регионалним центрима за континуирано образовање одраслих рад није на крају, већ на самом почетку.**”

Центрима за континуирано образовање одраслих би добродошла помоћ неких будућих пројеката. Главни проблеми са којима се сусрећу су:

1. Правни оквир за центре за континуирано образовање одраслих
2. Менаџмент и организација рада центара за континуирано образовање одраслих
3. Оријентисаност према клијентима
4. Професионализација и диверзификација центара за континуирано образовање одраслих
5. Покривеност обукама за одрасле

4.1. Правни оквир за центре за континуирано образовање одраслих

Иако су први важни кораци на националном нивоу предузети, још увек постоје нека питања која треба решити. Најжитнија питања сада су:

- Финансијска питања
- Акредитација и сертификација
- Институционализација огледног статуса

4.1.1 Финансијска питања

Када је реч о финансијском пословању центара и даље су присутна четири нерешена проблема, изузетно важна за даље успешно функционисање центара:

1. Начин исплате кадрова који су ангажовани у остваривању активности центара преко 30% (уколико су у школи ангажовани са 100% радног времена). Начин исплате сарадника ангажованих са стране .
2. Могућности смањења доприноса приликом исплате зараде за наставника ангажованог у центру.
3. Могућности за решавање проблема фискализације у случају када појединац сам сноси трошкове обуке.
4. Могућност кориговања цензуса за једног координатора за образовање одраслих у центрима.

4.1.2. Акредитација и сертификација

Акредитација центара за континуирано образовање одраслих као институција које се баве (и) образовањем одраслих донекле је покривена верификацијом центара од стране Министарства просвете, али би њихова пуна акредитација допринела превођењу делатности образовања одраслих из проширене у основну, која би равноправно егзистирала са образовањем младих. Ова врста акредитације била би такође и једна врста "чувара" система квалитета центара за континуирано образовање одраслих, на чијем се успостављању ради у оквиру Програма.

Што се тиче акредитације и сертификације обука за одрасле, центри за континуирано образовање одраслих су направили видљив напредак. Са друге стране, они имају већи број начина на које нуде курсеве који су акредитовани од стране компанија. У овим случајевима компаније су у могућности да понуде обуке које су прихваћене широм Европске уније, а такође могу да дају и сертификате за обуке реализоване у сарадњи са центрима за континуирано образовање одраслих. Центри настављају да нуде обуке акредитоване од стране Привредне коморе, а Центри за континуирано образовање одраслих у Зрењанину и Новом Београду су постали и испитни центри за Европску лиценцу за пословне компетенције (ECBL). Центар за континуирано образовање одраслих Бор такође планира да се пријави за ову лиценцу. Све у свему, центри за континуирано образовање одраслих су искусили да је мање важно да буду у могућности да понуде обуке које су акредитоване од стране Министарства просвете зато што постоје и други начини да се обуке акредитују. Такође су имали прилику да се у увере да компанијама није увек потребна акредитација, на пример, када траже од центара за континуирано образовање обуке кројене по њиховим специфичним потребама.

Са друге стране, Министарство просвете је такође вољно да одређеним обукама да огледни статус. Неке понуђене обуке су већ акредитоване у оквиру других пројеката у које су центри за континуирано образовање одраслих укључени, нпр. пројекат функционалног основног образовања Рома.

И поред свих наведених могућности које центри користе за различите врсте верификације програма, у одсуству државно признатог система акредитације, не умањује се потреба и значај успостављања овог система. Стога је на последњем састанку у Министарству просвете Републике Србије (одржаном 7. новембра 2007. године) договорено да центри покрену иницијативу за улазак у оглед са обукама за одрасле. На овај начин центри ће бити у могућности да понуде на процену више обука, за које постоји ваљано образложење на основу снимљених потреба тржишта рада. Акредитација програма обука на националном нивоу јасно би указала да је таква обука од посебног интереса за Републику Србију. На тај начин би могао да се отвори простор да се као финансијер таквих обука појављује држава, или бар да за реализацију таквих програма пружа одређене олакшице. Такође, ова врста акредитације је показатељ квалитета обука на које се односи. Сертификати које би полазници добијали након успешног завршетка ових обука, били би показатељи, валидни на простору читаве државе, да је особа испунила одређене националне стандарде за обављање одређеног посла или радних задатака.

4.1.3. Институционализација огледног статуса

Огледни статус који је дат центрима за континуирано образовање одраслих би требало да буде институционализован од стране Министарства просвете. Неопходно је да центри постану део система.

4. 2. Свакодневно управљање и организација рада у центрима за континуирано образовање одраслих

Проблеми везани за управљање и организацију рада центара за континуирано образовање одраслих се углавном односе на особље. Можемо да разликујемо три различите категорије актера и проблема:

1. Особље центара за континуирано образовање одраслих
2. Наставници
3. Побољшање односа између центара за континуирано образовање одраслих и Министарства просвете

4.2.1. Особље центара за континуирано образовање одраслих

Један од најважнијих будућих корака за центре за континуирано образовање одраслих је да се оспособе да одговарају на растуће потребе за обукама одраслих (компанија, Националне службе за запошљавања, појединаца, министарстава и пројеката). Већина центара је већ дошла до границе расположивих капацитета у датим околностима.

Изузимајући Центар за континуирано образовање одраслих Нови Београд који има координатора са пуним радним временом, ниједан центар до сада нема плаћену особу која би била задужена за образовање одраслих. Током прве фазе интерни и екстерни ноциоци промена су били постављени како би координирали промене везане за рад унутар и изван стручних школа, али њихове позиције још увек нису институционализоване и није сасвим сигурно да ли ће они моћи да наставе да раде по досадашњем аранжману - 40% радног времена у центру за континуирано образовање одраслих, а 60% радног времена у школи. У случају да овакав аранжман не буде институционализован, то ће бити велики корак назад у развоју центара. Друго особље, као што је директор и заменик директора, укључени су у цео пројекат без икакве компензације. У овом тренутку, највећи део посла који се обавља у центрима за континуирано образовање одраслих је волонтерски, а ради се и увече или викендом. Једино се одржане обуке за одрасле сада плаћају, али се не плаћа обезбеђивање обука, саветовање полазника, њихово праћење, развој центара итд.

Препоручује се поновно уређење статуса особља центара за континуирано образовање одраслих. У овом тренутку, центри не могу да спроводе више обука, јер су већ досегли границу својих капацитета на волонтерској основи. Управо због тога је неопходно развити другачији начин организације и плаћања особља центара.

Ово такође укључује развијање новог описа посла, јер се опис посла интерних и екстерних носилаца промена више не уклапа у актуелну ситуацију. У свим центрима за континуирано образовање одраслих екстерни и интерни носиоци промена почели су блиско да сарађују тако да и један и други могу да раде оба посла. Разлог за ово је то што постоји константна потреба, а они нису константно доступни. Оваквим начином рада они могу боље да одговоре на спољашње потребе. Контакти са компанијама не могу бити ограничени на два сата поподне, када се заврши настава за ученике. У Нишу, на пример, носиоци промена су почели да укључују друге људе за писање сертификата и планирају и организовање састанка посвећеног реорганизацији послова екстерног и интерног носиоца промена.

4.2.2. Наставници

Наставници у стручним школама при којима су формиран центри су сада у већој мери заинтересовани за образовање одраслих. Они су сада много боље информисани о активностима центара зато што су центри за континуирано образовање одраслих поставили акционе планове на табле за обавештавање у зборницама. На тај начин, њихов рад је транспарентан. Овај потез је допринео повећању интересовања наставника који до сада нису били укључени у овај процес. У Центру за континуирано образовање одраслих Зрењанин, већина наставника је укључена у образовање одраслих на разне начине – неки и 50%, а неки минимално. Једино наставници који ускоро иду у пензију нису прихватили ову могућност.

Многи наставници са пола радног времена ово виде као могућност да повећају свој број радних сати. Што се тиче незапослених наставника који су још више заинтересовани за ово, центри оклевају да их запосле, јер не постоји систем квалификација и тестирања, па се боје да запосле наставнике који више нису, или нису довољно квалификовани. До сада, већина наставника је укључена у образовање одраслих у највећем броју центара за континуирано образовање одраслих. Крагујевац је изузетак, јер они још увек нису успели да продају обуке, у мери у којој су то учинили други центри.

Како би се осигурао несметан рад средњих стручних школа, као и центара за континуирано образовање одраслих, било је потребно успоставити системско планирање како да се укључују наставници. У Центру за континуирано образовање одраслих Ниш, на пример, већ је разматрана идеја како да се направи банка података која би омогућавала преглед наставника и њихових квалификација. Друго питање које се тиче наставника је плаћање (види *Финансијска питања*), пре свега везано за количину новца који се може добити и друго, везано за количину одрађеног посла. До сада, плаћани су само сати утрошени на обуке, али неке обуке захтевају опсежну припрему и ови додатни сати нису урачунати јер не постоји систем накнаде за додатни посао.

4.2.3. Интензивирање односа између центара за континуирано образовање одраслих и Министарства просвете

Интензивирани сарадња, која је у већој мери институционализована, између центара за континуирано образовање одраслих и Министарства просвете била би од помоћи. До сада, пројекат је саветовао и водио центре. У будућности, ову улогу би требало више да преузме само Министарство просвете.

Јачање сарадње између центара за континуирано образовање одраслих и Министарства просвете и њено довођење на ниво виши од досадашњег подразумевало би дефинисање начина остваривања континуираних контаката, ради пружања даље подршке развоју центара, као и праћења, усмеравања и контроле рада центара од стране Министарства. Изостајање овакве сарадње, нарочито након завршетка пројекта, оставило би центре изван система, што би могло да озбиљно доведе у питање њихово постојање.

4.3. Оријентација према клијентима

У овом поглављу предлажемо два приступа за усмеравање оријентације центара за континуирано образовање одраслих према клијентима како би се боље прилагодили потребама одраслих, компанија, пројеката, Националне службе за запошљавање и других институција.

4.3.1. Јачање социјалног партнерства

Током друге фазе, пројекат је замолио Центар за континуирано образовање одраслих Зрењанин и Привредну комору Зрењанина да објасне центрима у Нишу, Бору, Крагујевцу и Новом Београду како су оформили асоцијацију са социјалним партнерима. Између осталих, овај потез је довео до функционисања сличне асоцијације у Бору, где се социјални партнери редовно састају како би разменили искуства и заједно планирали нове активности. Сарадња између неких кључних чланова је организована у облику састанака који се одржавају некака и сваке недеље. Проширени састанци са већим бројем социјалних партнера се одржавају оквирно сваких шест месеци. У Крагујевцу, сарадња је почела и Привредна комора је преузела вођство, али до сада се није много урадило. У центрима за континуирано образовање одраслих Ниш и Нови Београд још увек није предузета иницијатива, услед њихове ситуације од пре годину дана - у Нишу је разлог то што нису успешно сарађивали са социјалним партнерима прошле године. Центар за континуирано образовање одраслих Нови Београд као разлог наводи то да је Београд велики и комплексан град и они су почели да сарађују са општином Нови Београд и Националном службом за запошљавање.

Препоручује се интензивирање развоја социјалног партнерства између центара за континуирано образовање одраслих и социјалних партнера у будућим пројектима.

Приликом будућег рада на унапређивању социјалног партнерства треба имати у виду следеће чињенице:

За рад центара за континуирано образовање одраслих од великог је значаја усклађивање и одређени ниво повезивања захтева различитих министарстава који се односе на образовање одређених категорија одраслог становништва, као и њихова транспарентност.

На регионалним и општинским нивоима постоји већи број различитих организационих облика у оквиру којих се окупљају представници различитих институција и организација, где се разматрају одређена питања повезана са обукама одраслих. Није редак случај да у овим одборима и саветима нема представника "образовања".

4.3.2. Припрема и праћење полазника током и након обука

Како би се побољшао квалитет обука за одрасле које пружају центри за континуирано образовање одраслих, неопходно је увести више мера које се тичу клијената, пре, током и после обука. Припрема која се ради за полазнике често није довољна, поготово када се ради о незапосленим лицима. Зато препоручујемо да се успостави систематски приступ побољшању квалитета припремања и праћења полазника уопште, посебно када се ради о дугорочно незапосленим лицима, полазницима лошијег социјалног статуса итд.

Припрема и праћење полазника током и после обука треба да буду интензивирани и да постану редован задатак центара. Припрема и праћење полазника током и после обука укључује, између осталог, пред-оцењивање (почетну процену), каријерно вођење полазника пре, током и након обуке, праћење полазника годину дана по завршетку обуке итд. Пошто центри за континуирано образовање одраслих имају веома мотивисано особље које даје све од себе да обуке буду успешне, почели су да пружају овакве врсте помоћи. На пример, у Центру за континуирано образовање одраслих Нови Београд напоменуто је да наставници раде више сати него што су плаћени, како би помогли полазницима који немају основне вештине и нису у стању да прате понуђене обуке. Добра припрема и праћење полазника током обука би, такође, помогло смањењу броја оних који одустају. Праћење полазника би требало да се врши на систематичан начин, што укључује:

- Каријерно вођење за одрасле полазнике, посебно за незапослене
- Пред-тестирање полазника, поготово када не долазе из компаније
- Уводни део - како учити на почетку обуке, поготово за дуже обуке
- Како наћи посао или како почети сопствени посао, посебно за незапослене
- Праћење полазника током обуке, поготово за полазнике који имају потешкоћа
- Праћење свих учесника после обуке, 6 до 12 месеци како би се оценио ефекат обуке.

4.4. Професионализација и диверзификација центара за континуирано образовање одраслих

Овде предлажемо пружање подршке центрима за обезбеђивање посебних просторија за образовање одраслих, као и за даљу диверзификацију центара.

4.4.1. Обезбеђивање посебног простора за образовање одраслих

Очигледан развој центара за континуирано образовање у смислу професионализације огледа се у томе што су центри почели да раде на обезбеђивању посебних просторија за образовање одраслих. Центар на Новом Београду покренуо је иницијативу да са Општином аплицира за Национални инвестициони фонд са циљем да се посебан део школског објекта адаптира за потребе образовања и обука за одрасле. Центар у Зрењанину такође је свестан потребе да се образовање одраслих и редовно средње стручно образовање просторно одвоје, а запослени у центру се надају да ће у будућности моћи да користе просторије школе када се школа премести у нови школски објекат чија изградња је у току.

Сви центри за континуирано образовање препознали су ову потребу и предузели су прве кораке користећи приход од обука за одрасле. У Центру у Нишу обезбеђена је посебна канцеларија за одрасле полазнике. У Крагујевцу, одрасли имају посебан улаз, кабинет и канцеларију. У Зрењанину су чак направљени нови, модерни тоалети искључиво за одрасле полазнике. Међутим, развој није ограничен на просторно одвајање, већ се ради и о све већем одвајању административних послова центара и школа при којима су формирано.

4.4.2. Диверзификација

Већ је видљив тренд диверзификације центара за континуирано образовање одраслих. Центри се све више развијају у складу са потребама региона у ком се налазе. Центар на Новом Београду све више сарађује са националним институцијама и организацијама са

седиштем у Београду. Центар у Бору све више сарађује са Центром за транзицију запослених у РТБ Бор који ће у процесу транзиције ове компаније остати без посла, као и са пројектима Светске банке и осталим понуђачима обука за рударе – технолошке вишкове. Центар у Зрењанину, и поред успостављене сарадње са филијалом Националне службе за запошљавање у Зрењанину и даље велики број активности реализује кроз пројекте.

Поред тога, запослени у Центру на Новом Београду поменули су да планирају да покрену и активности учења на даљину. Центар у Нишу је почео да организује обуке за ромско становништво. Ни један Центар за сада није предузео иницијативу за рад са одраслима са посебним потребама јер би то захтевало велико инвестирање у инфраструктуру и обуку наставника.

Логично је очекивати да ће током даљег развоја бити све више различитих оријентација у раду центара. Њих треба, са једне стране, посматрати и као резултат осамостаљивања центара у односу на Програм реформе средњег стручног образовања, што представља и нову фазу у њиховом развоју. У претходном периоду центри су више учили и вежбали, а сада самостално себи обезбеђују посао. Са друге стране, различите оријентације представљају и уважавање, од стране центара, специфичности средина у којима делују, а истовремено су одраз различитости школа при којима су центри формиран, као и кадра укљученог у њихов рад.

4.5. Покривеност центрима за континуирано образовање одраслих

Већ су видљива два важна развојна правца, која би надаље требало унапређивати, како би се осигурала боља покривеност региона радом центара и како би образовање и обуке за одрасле биле доступне већем броју људи.

4.5.1. Сарадња центара за континуирано образовање одраслих са средњим стручним школама

Центри за континуирано образовање почели су да сарађују са различитим стручним школама са циљем обезбеђивања обука у областима рада које дати центар не покрива. Огледни статус центара је овакву сарадњу учинио могућом и она већ даје резултате. На пример, обуке за текстилне раднике, у организацији Центра за континуирано образовање из Ниша, центар не би могао да реализује, да није било сарадње са другим институцијама.

У оваквим случајевима, центри за континуирано образовање координирају сарадњу са предузећима, како би уговорили неку обуку, број учесника и цену. Центри припремају модуле обука, укључујући партнерске институције и компаније.

Оваква сарадња је добар начин да се повећа покривеност образовањем одраслих и географски и по подручјима рада. Међутим, потребно је што пре наћи решење за то како партнерске институције могу да остварују зараду, да укључе наставнике у образовање одраслих итд. Партнерске институције које немају огледни статус се сада сусрећу са проблемима на које су и сами центри наилазили на почетку.

4.5.2 Оснивање три нова центра за континуирано образовање одраслих

Постојећих пет центара не може да покрије све регионе у Србији. Зато је у Акционом плану за имплементацију Стратегије развоја образовања одраслих⁵ предложено оснивање три нова центра за континуирано образовање како би се осигурала боља покривеност образовањем одраслих у Србији. Поменути Акциони план није званични документ с обзиром на то да још увек није усвојен.

Центри тренутно нуде обуке у граду у ком се налазе, као и у околним срединама. У неколико случаја обухват обукама, посматрано географски, је шири, попут, на пример, обука за преквалификацију војних лица које су организовали Министарство одбране Републике Србије и Привредна комора Београда. Центар на Новом Београду нуди обуке за војна лица из читаве Србије.

Сматрамо да би било корисно да се успостави више центара у Србији како би се смањили трошкови путовања на обуке и како би потребна обука могла да се понуди полазницима из било ког од региона.

5. Пuteви даљег развоја обука одраслих

Предлажемо два основна начина за даљи развој обука одраслих:

1. Подршка постојећим центрима у процесу промена
2. Оснивање три додатна центра

5.1. Како помоћи постојећим центрима да успешно управљају променама

Желели бисмо да предложимо два вида помоћи центрима како би могли успешно да се носе са променама до којих ће неминовно доћи у будућности: организациони развој и развој капацитета.

5.1.1. Организациони развој

Организациони развој треба да буде такав да омогући центрима да се ухвате у коштац са променама. Према томе, од самог почетка пажњу треба усмерити на укључивање кадра центара у организациони развој. Тако би могла да се организује комбиновани рад интерног и екстерног експерта за организациони развој. Интерни експерт би требало да постоји у сваком центру и да буде стални члан колектива. Они би могли да буду припремани за овај задатак организовањем одређених обука. Оваква сарадња би омогућила центрима да спроводе организациони развој и након периода пружања подршке, што би допринело у великој мери и одрживости центара.

Садржај организационог развоја може бити усредсређен на клијенте, на процес или на запослене.

⁵ Акциони план за имплементацију Стратегије развоја образовања одраслих у Републици Србији 2007-2009, нацрт

Такође је потребан виши ниво професионализације рада центара. Рад са одраслима и редовно стручно образовање морају бити систематичније организовани како би центри могли да одговоре на све захтеве.

Потребно је пружати континуирану подршку центрима како би могли успешно да управљају променама које су већ почеле. Сви центри раде по принципу покушаја и погрешака и умрежавања. У рад центара сада је укључено особља. У свим центрима одржавају се редовни састанци и врши нека врста мониторинга. Међутим, центри још увек нису достигли одговарајући ниво професионалности. Предлажемо да се продужетак пројекта искористи за давање додатних инпута у вези са организацијом особља унутар центара и бољим умрежавањем – не само умрежавањем различитих центара, већ и унутар једног центра.

5.1.2. Развој капацитета

Такође предлажемо даље подизање капацитета особља запосленог у центрима, нарочито по питању управљања јер је то оно што су центри током евалуације истакли као најпотребније. Потребна је, на пример, обука за спровођење годишње процене наставника, подршка у погледу изградње тима, давања повратних информација или обука из организације и укључивања наставника у рад са одраслима.

Друго чиме се треба позабавити јесте подизање квалитета обука за одрасле. Главни проблем не лежи у самој обуци, већ у начину припреме обуке (нпр. пред-тестирање одраслих полазника), превенцији одустајања учесника од обука и праћењу полазника након обуке. Цео овај циклус такође треба да укључи и каријерно вођење. Иако су неки центри већ укључени у пројекат каријерног вођења и иако неки од њих обезбеђују услуге у редовном стручном образовању, потребно је пружити даље инпуте у погледу тога како понудити одраслима каријерно вођење и како укључити каријерно вођење у курсеве обука.

5.1.3. Осигурање квалитета

У свим центрима поменута је потреба за осигурањем квалитета менаџмента и курсева за одрасле. У Бору, Центар за транзицију експлицитно је нагласио да се од будућих центара за континуирано образовање одраслих очекује квалитет европског нивоа. У многим суседним земљама центри за континуирано образовање су већ стандардизовани према ISO стандардима, EFQM – моделу (European Foundation for Quality Management) или националним системима за обезбеђивање квалитетаог. Овакав развој неће мимоићи ни Србију и биће од помоћи центрима на путу ка већој професионализацији.

5.1.4. Помоћ при успостављању бољег окружења за учење

С обзиром на то да постоји очигледна потреба за адекватнијим просторијама за обуку одраслих, предлажемо пружање помоћи за успостављање бољег окружења за учење одраслих. Ово укључује посебне просторије за одрасле, почев од посебних улаза, тоалета, учионица до посебних канцеларија за потребе одраслих одраслих.

5.2. Успостављање три додатна центра за континуирано образовање одраслих

Успостављање још три центра би било брже и лакше него развој постојећих пет центара јер би нови центри могли да уче из искуства „старих“, као и захваљујући томе што су неки од главних проблема решени на националном нивоу. Биће потребно много обука, као и опрема и помоћ при обезбеђивању просторија за рад са одраслима. Стари и нови центри за континуирано образовање могу стварати *партнерства за учење*, при чему стари могу учествовати у оспособљавању нових. Требало би обезбедити обуке наставника за рад са одраслима и социјалним партнерима, обуке из развоја наставних програма и обуке из управљања. Осим тога, особље нових центара треба да учествује у развоју центара, што важи и за особље центара који већ постоје.

Анекс 1

Листа учесника у евалуацији

Листа учесника

Центар за континуирано образовање одраслих	Представници школе	Послодавци и партнери	Полазници обука
НИШ	Заменик директора школе, интерни носилац промена, екстерни носилац промена, 1 наставник	Предузеће Пут инжињеринг ДОО, Машинска школа, Ниш	3 учесника обуке за руковоаоце виљушкарном, 12 учесника обуке за завариваче
КРАГУЈЕВАЦ	Директор школе, заменик директора школе, интерни носилац промена, екстерни носилац промена	1 представник сваког предузећа за обраду метала	по 1 полазник из сваке компаније (руковање виљушкарном и кранском дизалицом)
БОР	Интерни носилац промена, екстерни носилац промена	2 представника Центра за транзицију, 2 представника РТБ Бор	1 учесник (обука за козметичаре) 1 учесник (геобушачи) 9 учесника обуке за пекаре
ЗРЕЊАНИН	Директор школе, заменик директора школе, интерни носилац промена, екстерни носилац промена	Директор пољопривредне школе	1 учесник информатичке обуке из пољопривредне школе 1 учесник информатичке обуке из „Млекопродукт“ Зрењанин
НОВИ БЕОГРАД	Директор школе, интерни носилац промена, екстерни носилац промена, координатор за образовање одраслих	-	4 учесника обуке за инсталацију водовода пластичним цевима и инсталацију централног грејања бакарним цевима, 5 учесника обуке за инсталирање видеонадзора, 1 учесник обуке за сервисирање расхладних и клима уређаја и 3 учесника обуке сервис и монтажа аутогасних инсталација

Анекс 2

Преглед основних активности центара за континуирано образовање одраслих

ЦЕНТАР ЗА КОНТИНУИРАНО ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ, НИШ

РЕАЛИЗОВАНЕ ОБУКЕ И ОБУКЕ КОЈЕ СУ У ТОКУ ⁶					
Назив обуке	Финансијер обуке	Број полазника	Број наставника који је реализовао обуку	Период реализације	Место реализације
Обука за коришћење софтвера NormAG	Донација аутора софтвера	10	Аутор софтвера + 1 наставник	03.03.2006.	РТЦ НИШ
Обука за извођење радова сувим поступком	HBO MPDL (Movimento por la paz, el Desarme y la Libertad, Spain)	25	2 наставника	22.5.-22.11.2006. (у току)	РТЦ НИШ
Обука за коришћење софтвера ArhiCad	Полазници + установа у којој су упошљени	12	Лиценцирани тренер (Hi CAD) + 1 наставник	9,10,16,17.6.2006.	РТЦ НИШ
Напредни курс-радионица из области ArhiCad-а	Полазници	5 (иницијално је било 12 полазника, али из оправданих разлога нису сви дошли)	Лиценцирани тренер (Hi CAD) + 1 наставник	30.8.2006.	РТЦ НИШ
Обука за коришћење софтвера ArhiCad 9	Полазници	10	Лиценцирани тренер (Hi CAD) + 1 наставник	22.11.-27.12.2006.	РТЦ НИШ
Едукација о безбедности на раду	Послодавац полазника - предузеће SCHOLZ	32	2	8.12. и 15.12.	Просторије предузећа

⁶ Обуке се уносе хронолошки, од почетка **марта месеца 2006. године**, па све до оних које су у току, које се уносе са планираним временом за реализацију.

РЕАЛИЗОВАНЕ ОБУКЕ И ОБУКЕ КОЈЕ СУ У ТОКУ ⁷					
Назив обуке	Финансијер обуке	Број полазника	Број наставника који је реализовао обуку	Период реализације	Место реализације
Обука за монтере кровних прозора у Velux систему	Velux	13+16+10=39	2 сертификована лица (Velux)+ 1 наставник	20-22.02.2007.	Школска радионица
Обука за једноставне керамичарске радове (ФОООР)	НСЗ (тј. ROMA EDUCATION FUND преко пројекта ФОООР)	10	2	14.5-16.7.2007.	Школска радионица
Обука за руковаоца виљушкарком (ФОООР)	НСЗ (тј. ROMA EDUCATION FUND преко пројекта ФОООР)	4	1	14.5-16.7.2007.	Школска радионица, предузеће Нискоградња
Обука за бојење површина у ентеријеру (ФОООР)	НСЗ (тј. ROMA EDUCATION FUND преко пројекта ФОООР)	1	1	14.5-29.6.2007.	Школска радионица
Обука за завариваче са атестом	НСЗ	11	2Сертификована заваривача са међународно признатим лиценцама +инжењер заштите на раду	19.6-20.7.	Школска радионица+ Погон предузећа МИН-ХОЛДИНГ А.Д. Опрема

⁷ Обуке се уносе хронолошки, од почетка **марта месеца 2006. године**, па све до оних које су у току, које се уносе са планираним временом за реализацију.

РЕАЛИЗОВАНЕ ОБУКЕ И ОБУКЕ КОЈЕ СУ У ТОКУ ⁸					
Назив обуке	Финансијер обуке	Број полазника	Број наставника који је реализовао обуку	Период реализације	Место реализације
Обука за руковоаце грађ, механизацијом	Пут инжињеринг ДОО	11	1 наставник	01-22.06.2007.	Погон и градилаишта предузећа Пут инжињеринг ДОО
Обука за израђиваче одевних предмета	НСЗ Врање	46	/	10.7-10.9.2007.	Школска радионица, Хемијско технолошка школа Врање
Обука за руковоаце грађ, механизацијом	Пут инжињеринг ДОО	4	1 наставник	3-30.9.2007.	Погон и градилаишта предузећа Пут инжињеринг ДОО
Обука за завариваче са атестом	НСЗ Ниш	20	/	21.9.-21.11.	Школска радионица, Машинска школа
Обука за рад на пословима армирања	НСЗ Ниш	10	2	24.9.-8.11.	Школска радионица Центар, Армирачки погон предузећа „Vog&com“
Обука за израђиваче одевних предмета	НСЗ Врање	50+50+74	/	3.9.-10.11.2007.	Школска радионица, Хемијско технолошка школа Врање

⁸ Обуке се уносе хронолошки, од почетка марта месеца 2006. године, па све до оних које су у току, које се уносе са планираним временом за реализацију.

ЦЕНТАР ЗА КОНТИНУИРАНО ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ, КРАГУЈЕВАЦ

РЕАЛИЗОВАНЕ ОБУКЕ И ОБУКЕ КОЈЕ СУ У ТОКУ ⁹					
Назив обуке	Финансијер обуке	Број полазника	Број наставника који је реализовао обуку	Период реализације	Место реализације
Информатичка обука	Синдикат Застава Аутомобили	15	2	Мај – јун	ИТ кабинет РТЦ
Употреба ручне моторне тестере	Чешка Република-Јужноморавски регион	12	4	Јул-август	РТЦ
Заваривање ЦО ₂		2		Новембар	Заваривачка радионица
Информатичка обука	Школа	15	1	Октобар-новембар	ИТ кабинет РТЦ
Оспособљавање за коришћење рачунарске опреме (видео-бима, лаптопа...)	Школа	8	1	Децембар	ИТ кабинет РТЦ
Израда наставних материјала применом информационах технологија	Школа	8	1	Јануар-фебруар	ИТ кабинет РТЦ
Заваривање СО ₂	Застава Запошљавање и образовање	6	2	Март-мај	Заваривачка радионица
Електролучно	Застава	6	2	Март-мај	Заваривачка

⁹ Обуке се уносе хронолошки, од почетка марта месеца 2006. године, па све до оних које су у току, које се уносе са планираним временом за реализацију.

заваривање	Запошљавање и Образовање				радионица
Аргонско заваривање	Застава Запошљавање и Образовање	2	2	Март-мај	Заваривачка радионица
Руковање вилушкарком	PROSE d.o.o.	5	3	22.10.-30.10.2007.g.	Хала наручиоца обуке

ЦЕНТАР ЗА КОНТИНУИРАНО ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ, БОР

РЕАЛИЗОВАНЕ ОБУКЕ И ОБУКЕ КОЈЕ СУ У ТОКУ¹⁰

Назив обуке	Финансијер обуке	Број полазника	Број наставника који је реализовао обуку	Период реализације	Место реализације
Рударски надзорник за производњу и прераду у површинској експлоатацији	Транзициони центар	10	1 наставник, 1 радник за практичну наставу	Од 25.12.2006. до 23.03.2007.	Техничка школа, теоријаска настава; Погон рудника „Заграђе“, пракса
Геобушач за ротационо бушење WIRELINE методом	Транзициони центар	9	1 наставник, 1 радник	Од 25.12.2006. до 27.02. 2007.	Техничка школа, теоријска настава; Бушећа гарнитура фирме „Riotinto“ у Баљевцу
Столар за израду алуминијумске столарије	Транзициони центар	10	1 наставник, 1 радник	06.02. – 27.03.2007.	Техничка школа, теорија; Радионица фирме „Албо“, пракса
Руковалац грађевинском механизацијом	Транзициони центар	10	1 наставник, 1 радник	06.02. – 26.03.2007.	Машинско-електротехничка школа, теорија; Предузеће за путеве „3.октобар“, пракса
Енглески за преживљавање	Национална служба за запошљавање	10	1 наставник	Од 29.01.2007. до 23.03.2007.	Техничка школа, кабинет енглеског језика

¹⁰ Обуке се уносе хронолошки, од почетка марта месеца 2006. године, па све до оних које су у току, које се уносе са планираним временом за реализацију.

Испитивање квалитета ваздуха, воде и замљишта	Транзициони центар	12	4	29.01.2007. – 06.03.2007.	Техничка школа Институт за бакар Бор
Отпадни материјали у рударству и металургији, комунални, индустријски и специјални отпад (рециклажа)	Транзициони центар	9	6	29.01.2007. – 06.03.2007.	Техничка школа Институт за бакар Бор
Отпадни материјали у рударству и металургији, комунални, индустријски и специјални отпад (рециклажа)	Транзициони центар	9	6	29.01.2007. – 06.03.2007.	Техничка школа Институт за бакар Бор
Инсталатер за одржавање електричних инсталација	Транзициони центар	10	2	Завршено 02.03.2007.	Техничка школа
Ткање на традиционалним стоним и подним разбојима	Транзициони центар	8	1	У току	АДФ
Специјалистичка	ОШ Злот	13	1	17.01. - 19.03.2007.	Техничка школа, кабинет

информатичка обука – Power point					информатике
Геобушач за ротационо бушење WIRELINE методом	Рудници бакра Бор	17	3	06.03. – 15.05.2007.	Техничка школа и Рудници бакра Бор
Руковалац грађевинском механизацијом	Транзициони центар Мајданпек	10	3	17.04. - 21.06.2007.	Техничка школа Мајданпек и рудници бакра Мајданпек
Руковалац у постројењима са судовима под притиском	Транзициони центар Мајданпек	10	3	16.04. – 26.06.2007.	Техничка школа Мајданпек и рудници бакра Мајданпек
Аутодизаличари	Транзициони центар Мајданпек	10	2	13.08. – 20.11.2007.	Мајданпек
Пекар за производњу квасног и безквасног лиснатог теста	Национална служба за запошљавање	10	2	22.10.- 24.12.2007.	Техничка школа Бор
Специјалистичка информатичка обука Access	Национална служба за запошљавање	16	1	24.10. – 25.12.2007.	Техничка школа Бор
Основна информатичка обука	Национална служба за запошљавање	12	1	Преговори у току	Техничка школа Бор
Енглески језик	Национална служба за запошљавање	12	1	Преговори у току	Техничка школа Бор

ЦЕНТАР ЗА КОНТИНУИРАНО ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ, ЗРЕЊАНИН

РЕАЛИЗОВАНЕ ОБУКЕ И ОБУКЕ КОЈЕ СУ У ТОКУ ¹¹					
Назив обуке	Финансијер обуке	Број полазника	Број наставника који је реализовао обуку	Период реализације	Место реализације
«Едукација руралног становништва Баната о употерби биомасе за производњу биогаса» (обука тренера се састоји из 7 модула) -Примена биомасе за производњу биогаса -Сировине за производњу	Европска унија- програм РСЕДП	12	5		школа

¹¹ Обуке се уносе хронолошки, од почетка марта месеца 2006. године, па све до оних које су у току, које се уносе са планираним временом за реализацију.

биогаза -Могућност коришћења биогаза и превреле биомасе -Техничко- технолошка постројења за производњу биогаза - Предузетништво -Менаџмент -Коришћење опреме за мултимедијалну презентацију					
Обука руралног становништва: Примена биомасе за производњу биогаза Сировине за производњу биогаза Могућност коришћења биогаза и превреле	Европска унија- програм РСЕДП	600	8 тренера	Март и април 2006.	24 села, 5 школа, 3 РПК и пољопривредна газдинства тва

биомасе Техничко- технолошка постројења за производњу биогаса					
Информатика- почетни курс	Пољопривредна школа Зрењанин	23	1 тренер	Октобар и новембар 2006.	школа
Обука «Корисне вештине за успешну радну адаптацију»	сопствена средства школе (повећање капацитета људских ресурса)	27	2 тренера	17-19. октобар 2006.	школа
Информатичке обуке за запослене	школа	18	1 тренер	октобар и новембар	школа
Информатичка обука-Excel за „Млекопродукт“ Зрењанин	„Млекопродукт“ Зрењанин	14	1 тренер	децембар- јануар	школа
Информатичка обука-Power Point, за „Млекопродукт“ Зрењанин	„Млекопродукт“ Зрењанин	14	1 тренер	Фебруар	школа

Обука за писање модула за наше запослене	школа	14	1 тренер	11. 12. 2006.	школа
Обука за коришћење мултимедијалне опреме	школа	30	2 тренера	Јануар, фебруар, март 2007.	школа

ЦЕНТАР ЗА КОНТИНУИРАНО ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ, НОВИ БЕОГРАД

РЕАЛИЗОВАНЕ ОБУКЕ И ОБУКЕ КОЈЕ СУ У ТОКУ ¹²					
Назив обуке	Финансијер обуке	Број полазника	Број наставника који је реализовао обуку	Период реализације	Место реализације
1.Сервис и монтажа аутогасних инсталација	Национална служба за запошљавање	10	2	Новембар-фебруар	Кабинети и радионице РТЦ Нови Београд
2.Инсталација водовода пластичним цевима, инсталација централног грејања бакарним цевима	Национална служба за запошљавање	10	1	Новембар-фебруар	Кабинети и радионице РТЦ Нови Београд
3.Инсталација видео надзора	Национална служба за запошљавање	10	1	Новембар-јануар завршена	Кабинети и радионице РТЦ Нови Београд
4.Сервис расхладних и клима уређаја и ауто клима	Национална служба за запошљавање	10	1	Јануар-април	Кабинети и радионице РТЦ Нови Београд
5.Обезбеђење имовине и лица	Национална служба за запошљавање	6	5	Јануар-мај	Кабинети РТЦ Нови Београд

¹² Обуке се уносе хронолошки, од почетка марта месеца 2006. године, па све до оних које су у току, које се уносе са планираним временом за реализацију.

					Стрелњана, ППЗаштита, Приватно обезбеђење
6. Вођење пословних књига и ЕБЦЛ	Национална служба за запошљавање	18	3	Јануар-април	Кабинети РТЦ Нови Београд
7. Сервисирање лифтова	Национална служба за запошљавање	10	3	Фебруар-мај	Кабинети и радионице РТЦ Нови Београд. Електротехничка школа Раде Кончар Приватно предузеће за лифтове
8. Сервис и монтажа аутогасних инсталација	Привредна комора Београд, Војска Србије	10	2	Мај-јуни	Кабинети и радионице РТЦ Нови Београд
9. Инсталација видео надзора	Привредна комора Београд Војска Србије	10	1	Мај-јуни	Кабинети и радионице РТЦ Нови Београд
10. Сервис расхладних и клима уређаја и ауто клима	Привредна комора Београд Војска Србије	10	1	Мај-јуни	Кабинети и радионице РТЦ Нови Београд
11. Обезбеђење имовине и лица	Привредна комора Београд Војска Србије	9	5	Мај-јуни	Кабинети РТЦ Нови Београд Стрелњана, ППЗаштита, Приватно обезбеђење
12. Инсталација водовода пластичним цевима, инсталација	Привредна комора Београд Војска Србије	10	1	Мај-јуни	Кабинети и радионице РТЦ Нови Београд

централног грејања бакарним цевима					
13. Сервис и монтажа аутогасних инсталација	Привредна комора Београд, Војска Србије	10	2	03.09.2007.-13.11.2007.	Кабинети и радионице РТЦ Нови Београд
14. Инсталација видео надзора	Привредна комора Београд Војска Србије	11	1	03.09.2007.-13.11.2007.	Кабинети и радионице РТЦ Нови Београд
15. Сервис расхладних и клима уређаја и ауто клима	Привредна комора Београд Војска Србије	13	1	03.09.2007.-13.11.2007.	Кабинети и радионице РТЦ Нови Београд
16. Инсталација водовода пластичним цевима, инсталација централног грејања бакарним цевима	Привредна комора Београд Војска Србије	13	1	03.09.2007.-13.11.2007.	Кабинети и радионице РТЦ Нови Београд

17. Сервис и монтажа аутогасних инсталација	Привредна комора Београд, Војска Србије	10	2	03.09.2007.-13.11.2007.	Кабинети и радионице РТЦ Нови Београд
18. Инсталација видео надзора	Привредна комора Београд, Војска Србије	11	1	03.09.2007.-13.11.2007.	Кабинети и радионице РТЦ Нови Београд
19. Сервис расхладних и клима уређаја и ауто клима	Привредна комора Београд, Војска Србије	13	1	03.09.2007.-13.11.2007.	Кабинети и радионице РТЦ Нови Београд

20. Инсталација водовода пластичним цевима, инсталација централног грејања бакарним цевима	Привредна комора Београд, Војска Србије	13	1	03.09.2007.-13.11.2007.	Кабинети и радионице РТЦ Нови Београд
--	---	----	---	-------------------------	---------------------------------------

Анекс 3

Процене појединих аспеката обука од стране полазника

Процене појединих аспеката обука од стране полазника

Мишљења полазника, оних који управо похађају обуке, као и оних који су обуке завршили, прикупљана су коришћењем техника интервјуисања и скалирања.

Усменим интервјуом су биле обухваћене следеће области:

- 1) циљеви које полазник жели да оствари учешћем у обуци;
- 2) очекивања од обуке;
- 3) задовољство обуком;
- 4) проблеми везани за обуку.

На петостепеној скали, урађној у форми постера, полазници су процењивали бројевима од 1 (најслабија оцена) до 5 (најбоља оцена) следеће аспекте обуке: 1) квалитет информација о обуци пре њеног почетка; 2) обуку у целини; 3) наставнике; 4) место где је обука реализована; 5) наставне материјале; 6) теоријски део обуке; 7) практичан део обуке; 8) организацију обуке и 9) шансе за запослење по завршетку обуке.

Полазећи од конкретних услова у којима је ова категорија испитаника била испитивана (у учионицама или на конкретном радном месту, у непосредној производњи), интервју је прошириван и другим питањима, или је једна од наведених техника коришћена у већој мери.

У овом делу, разврстани по центрима, презентовани су и анализирани подаци добијени помоћу скале процене.

Центар за континуирано образовање одраслих, Ниш

Испитано је 12 полазника, који управо похађају обуку за завариваче.

Ранг-листа процена појединих аспеката обуке организоване од стране Центра за континуирано образовање одраслих, Ниш

Ранг	Аспект обуке	АС
1.	Наставници	4.81
2.	Организација обуке	4.40
3.	Наставни материјали	4.36
4.	Обука у целини	4.18
5.	Практичан део обуке	4.10
6.	Место реализације обуке	4.09
7.	Теоријски део обуке	4.00
8.	Информације пре обуке	3.00
9.	Шансе за запослење након обуке	2.63

Просек аритметичких средина 3.95

Центар за континуирано образовање одраслих, Крагујевац

Испитана су два полазника. Један је завршио обуку за возача кранске дизалице, на коју је дошао као технолошки вишак, а по завршетку је добио нови посао. Други је завршио обуку за возача виљушкара, и у истом предузећу је прешао на ново радно место.

Ранг листа процена појединих аспеката обука организованих од стране Центра за континуирано образовање одраслих, Крагујевац

Ранг	Аспект обуке	АС
1 – 2.	Место реализације обуке	5.00
1 – 2.	Теоријски део обуке	5.00
3 – 4.	Наставни материјали	4.50
3 – 4.	Практичан део обуке	4.50
5 – 8.	Обука у целини	4.00
5 – 8.	Наставници	4.00
5 – 8.	Организација обуке	4.00
5 – 8.	Шансе за запослење	4.00
9.	Информације пре обуке	1.50
Просек аритметичких средина 4.05		

Центар за континуирано образовање одраслих, Бор

Испитан је укупно 21 полазник, и то један који је завршио обуку из области козметике, један обуку за геобушаче. 10 полазника који управо похађају курс енглеског језика и 9 полазника који су на обуци за пекаре.

Ранг листа процена појединих аспеката обука организованих од стране Центра за континуирано образовање одраслих, Бор

Ранг	Аспект обуке	АС
1 – 2.	Наставници	4.95
1 – 2.	Практичан део обуке	4.95
3.	Теоријски део обуке	4.90
4.	Наставни материјали	4.76
5.	Место реализације обуке	4.75
6.	Организација обуке	4.48
7.	Обука у целини	4.43
8.	Информације пре почетка обуке	3.86
9.	Шансе за запослење	2.80
Просек аритметичких средина 4.43		

Центар за континуирано образовање одраслих, Зрењанин

Испитана су два полазника која су завршила програме информатичке обуке.

Ранг листа процена појединих аспеката обуке организоване од стране Центра за континуирано образовање одраслих Зрењанин

Ранг	Аспект обуке	АС
1 – 7.	Обука у целини	5.00
1 – 7.	Наставници	5.00
1 – 7.	Место реализације обуке	5.00
1 – 7.	Теоријски део обуке	5.00
1 – 7.	Практичан део обуке	5.00
1 – 7.	Организација обуке	5.00
1 – 7.	Шансе за запослење	5.00
8 – 9.	Информације пре почетка обуке	4.50
8 – 9.	Наставни материјали	4.50
Просек аритметичких средина		4.89

Центар за континуирано образовање одраслих, Нови Београд

Испитано је укупно 13 полазника, који су завршили следеће обуке: постављање грејних и пластичних водоводних цеви (4), постављање видео-надзора (5), постављање и сервисирање клима уређаја (1) и ауто-гасне инсталације (3).

Ранг листа процена појединих аспеката обука организованих од стране Центра за континуирано образовање одраслих Нови Београд

Ранг	Аспект обуке	АС
1.	Наставници	4.85
2.	Теоријски део обуке	4.77
3.	Место реализације обуке	4.69
4.	Организација обуке	4.61
5 – 6.	Обука у целини	4.54
5 – 6.	Практичан део обуке	4.54
7.	Наставни материјали	4.23
8.	Шансе за запослење	3.23
9.	Информације пре почетка обуке	2.77
Просек аритметичких средина		4.25

* * * * *

На основу просека аритметичких средина процена појединих аспеката обука од стране полазника добијен је следећи рангирани редослед центара.

Ранг-листа центара на основу процена различитих аспеката обука

Ранг	РТЦ	Просек АС
1.	Зрењанин	4.89
2.	Бор	4.43
3.	Нови Београд	4.25
4.	Крагујевац	4.05
5.	Ниш	3.95

Добијени редослед центара треба разматрати са извесном резервом, јер поред тога што је број испитаних полазника варирао од центра до центра, реч је и о веома различитим групама полазника. У Центру за континуирано образовање одраслих Зрењанин испитана су само два полазника, и то они који су похађали информатичке обуке, и који су виших нивоа образовања, а при томе и запослени. У другим центрима, поготово у онима где је одговоре дало више испитаника, реч је претежно о незапосленим особама, које су не ретко најнижих нивоа образовања.

Када се погледају све добијене процене, оно чиме можемо да будемо задовољни је чињеница да је већина издвојених аспеката добила веома високе оцене. Највише оцене, а тиме и места у врху ранг листи, добили су наставници који су обуке реализовали, или су их управо спроводили, као и теоријски и практичан део обуке, обука у целини, целокупна организација обука и место њихове реализације. Овакви резултати иду у прилог закључку да су кадрови који обуке организују и реализују добро припремљени, почев од израде модула до директног рада са одраслим полазницима.

На зачељу ранг-листа налазе се аспекти обука са чијом реализацијом не можемо да будемо задовољни. Овај сегмент добијених података су управо и смернице за даљи рад са центрима. Скоро по правилу последња два места припадала су аспектима: информације пре почетка обуке и шансе за запослење по завршетку обуке.

Када су центри реализовали обуке у сарадњи са другим институцијама (на пример: Националном службом запошљавања, Привредном комором Београда, Министарством одбране...), рад са потенцијалним полазницима пре почетка обуке, у подели посла, припао је тим институцијама. Но то свакако није оправдање за исказано незадовољство полазника, већ показатељ центрима да они у сваком случају морају да планирају и организују почетни рад са полазницима, већ као део процеса њиховог праћења и процењивања. Ово је сегмент рада центара којем и Програм и центри треба озбиљно да посвете пажњу, поготову уколико се подсетимо да је још и прва евалуација рада центара, спроведена у јулу 2005. године, такође као најлошије процењен аспект обуке од стране полазника имала «Знање о обуци пре реализације исте».

Овом приликом испитани полазници углавном сматрају да су им шансе за запослење по завршетку обуке мале, односно не опажају као значајан удео обуке коју су прошли у повећању шанси за добијање посла. Овај податак је показатељ центрима да треба да успостављају чвршће контакте са послодавцима, и да покушају да обуке, поред повећања запошљивости, ставе у функцију и повећања запошљавања полазника. Занимљиво је да до другачијих закључака доводе неки од података прикупљених у Центру за континуирано образовање одраслих Ниш о запошљавању полазника. Подаци се односе на седам обука и показују да је ове обуке прошло 337 полазника, од којих су се запослила 282. За неке од обука у Центру у Нишу не постоје овакви подаци, а неке су реализоване као усавршавање за већ запослене кадрове. И у другим центрима, током евалуативних посета могла су се чути опредељења да се више пажње усмери на однос између похађања обука и запошљавања по њиховом завршетку, као и на прикупљање таквих података током годину дана од завршетка обуке.